

אתר הגבורה והנצחת גיבורי מרד גטו ורשה

עפר דורי

offerd@gmail.com

1. מבוא

שימור מורשת הגבורה שלנו כעם היא משימה שלקחתי על עצמי ואני משתדל לעמוד ביעד הזה ולבחון את מימושו באופן שוטף. בתחילת הדרך לא האמנתי שאגיע לתייעוד ובירור של קרוב לשלושת אלפים עיטורים וצל"שים. המידע שהיה מפורסם וידוע הקיף פחות מאלף צל"שים וגם המידע עליהם היה חסר ביותר. ברוב המקרים המידע שהיה ידוע כלל את שם בעל הצל"ש ובקצרה מהות המעשה. אתר הגבורה המהווה אמצעי להפצת ממצאי המחקר שאני עורך כבר למעלה משלוש עשרה שנים מרחיב את המידע על מעשה הגבורה ועל מבצעו כך שהציבור בישראל (וגם בעולם) יכול ללמוד ולהעשיר את עצמו. המידע באתר כולל את תיאור המעשה בצורה מפורטת, כתבות רבות, סרטי וידאו ועוד להמחשת האירוע.

מהקמת האתר הגבורה במארס 2007 ועד חודש ינואר 2021 נצפו בו למעלה מ- 7.9 מיליון דפי מידע ונספרו 4.3 מיליון כניסות.

מבחינה זו אני מרגיש שהצלחתי לתרום לציבור בארץ ולהציף את המידע שחלקו נשכח בחלוף השנים. מחקר הגבורה גם הניב עד כה ארבעה ספרים העוסקים בגיבורי ישראל: מקבלי עיטור הגבורה, מקבלי צל"ש של מפקד חטיבה, מקבלי צל"ש של מפקד אוגדה ומקבלי צל"ש האלוף. בספרים מידע מפורט ומדויק יותר מאשר באתר בהתאמה למדיה בה הוא נכתב.

אני יודע שיש עוד צל"שים שלא הצלחתי לאתר ואני מקווה שאגיע אליהם גם בעזרת הציבור במיוחד על בסיס הכרות אישית של בעל צל"ש שלא נמצא באתר הגבורה. הייתי שמח אם דבר קיום האתר היה מגיע לרבים שטרם נחשפו אליו וזאת על מנת להרחיב את מעגל הקוראים כמו גם להגיע לצל"שים נעלמים עד כה.

נכון למועד פרסום דו"ח התקדמות זה יש כיסוי מלא (במסגרת שהצלחתי לאתר כמובן) באתר הגבורה לחיילי צה"ל, לוחמי מג"ב, שוטרי משטרת ישראל, אנשי שרות בתי הסוהר (שב"ס), אזרחים ואנשי כוחות הביטחון האחרים (מוסד ושב"כ) ככל שאושרו לפרסום. המידע מתייחס כמובן לעיטורים וצל"שים ולצדו מידע שאינו מלא על תעודות הערכה, תעודות הצטיינות וכדו'.

כל העבודה הרבה הכרוכה במחקר, באתר ובספרות נעשית בהתנדבות ואני אשמח לכל עזרה אשר תביא את המידע על קיום האתר לציבור רחב ככל האפשר. ניתן לתרום בדרכים שונות לאתר הגבורה כמפורט בכניסה לאתר.

פירוט המחקר והמידע הנלווה אליו נמצאים באתר הגבורה שהקמתי והם כוללים נכון להיום מידע פורמאלי על 3047 עיטורים וצל"שים וכן 1993 כתבות גבורה של מקבלי צל"שים ועיטורים. בנוסף קיים מידע על 783 תעודות הצטיינות והערכה של אנשי כוחות הביטחון.

המידע הפורמאלי כולל את שם מקבל הצל"ש, סיפור מעשה הצל"ש, תמונת בעל הצל"ש / עיטור, התקופה שאליה מתייחס מעשה הגבורה וסוג הצל"ש / עיטור (במגבלות אישורי הצנזורה). מרבית סיפורי הגבורה הם כתבות עיתונאיות שפורסמו במהלך השנים כמו מעיתון "במחנה" עיתון "ידיעות אחרונות" ועוד וכן הקלטות קול ווידאו מתוכניות רדיו, טלוויזיה ואירועים הקשורים לתחום. כמו כן אני מבצע תחקירים נקודתיים וכותב לאתר בנושאים שונים כמו מבצעים עלומים שהתקבלו בהם צל"שים, מחקר על נשים חיילות שעוטרו, מחקר על בני משפחה שקיבלו צל"שים ועוד.

אם ברצונך לסייע ולמחקר ולפעילות האתר, קרא את ההצעות לסיוע בעמוד 5.

גיבורי גטו וורשה

לגבי גיבורי המרד בגטו ורשה, ניתן לראות בטבלה השנייה כי יו"ר הכנסת החליט לפני מספר שנים להוקיר את מעשיהם של הגיבורים באמצעות תעודת הוקרה רשמית. אתר הגבורה הוא המקום היחיד בו נעשה רישום של תעודות חריגות אלו. גיבורי המרד הם בהחלט חריגים במידע שאתר הגבורה נותן, האתר במקום נבנה לצורך גיבורים "אחרים" שוועדות רשמיות של המדינה החליטו להעריך את פועלם בצה"ל, במג"ב, במשטרה ובשאר גופי הבטחון. נושא גיבורי השואה הוצג לפתחי בסמוך לעליית האתר לאוויר אבל לא מצאתי מענה מתאים. המידע שבו יו"ר הכנסת כגורם רשמי ממלכתי החליט לתת הוקרה רשמית לקבוצה מגודרת של אנשים סיעה בידי לתת את המענה והרישום של התעודות האלו. אין ספק כי במהלך השואה בוצעו הרבה יותר מעשי גבורה מאשר הוכרז עליהם אבל בהיותו חוקר וגורם שמתעד את ההיסטוריה אבל לא מייצר אותה אוכל רק לקוות כי בעתיד כתוצאות של מחקר מעמיק תינתן הוקרה מתאימה להם. אתר הגבורה ייתן את התיעוד הרלוונטי ברגע שגורם ממלכתי ירים את הכפפה. בשואה היו גיבורים רבים "אזרחיים" אשר ביצעו מעשי גבורה שאינם נופלים ברמתם מגבורה צבאית, ההורים שחיפשו אוכל לילדיהם במצבי סיכון קיצוניים, אלו שהבריחו את הגטו בעבור כמה תפוחי אדמה, אלו שהמשיכו ללמד שיעורי תורה ומקצועות אחרים את הילדים בגטאות או במחנות ועוד ועוד. לכולם יינתן מקום ברגע שרשות ממלכתית תקבע זאת.

2. תכולה

נכון להיום אתר הגבורה כולל:

- א. עיטורים (גבורה, עוז ומופת), וצל"שים (רמטכ"ל, אלוף, מאו"ג ומח"ט) של חיילי צה"ל
- ב. מקבלי אותות הערכה מטעם הרמטכ"ל וכן אותות הוקרה מטעם האלוף תעודות הערכה שניתנו לחיילי צה"ל (נשיא, יו"ר הכנסת, רמטכ"ל, אלוף, מאו"ג, מח"ט)
- ג. חיילים מצטיינים מטעם הנשיא, שר הביטחון, הרמטכ"ל, האלוף וקצין חייל ראשי.
- ד. עיטורים וצל"שים אזרחיים שניתנו ע"י גורמים רשמיים על מעשה גבורה.
- ה. עיטורי משטרת ישראל ללוחמי מג"ב (גבורה, אומץ ומופת) וצל"ש המפכ"ל.
- ו. עיטורי משטרת ישראל לשוטרים ("משטרה כחולה").
- ז. עיטורי שרות בתי הסוהר.
- ח. צל"שים של ראש המוסד וראש השב"כ.
- ט. אנשי מוסד מצטייני הנשיא (רובם ללא שמות).

- י. [אנשי שב"כ מצטייני הנשיא](#) (רובם ללא שמות).
יא. לכל תכולת האתר ניתן להגיע בדרכים שונות כמו איתור עפ"י שם מקבל העיטור, רשימות עפ"י תקופה, רשימות עפ"י סוג העיטור / צל"ש, איתור מתוך רשימות מעוטרים, שימוש בתגיות ועוד.

בנוסף באתר הגבורה:

- א. [כתבות גבורה](#) על גיבורים (מתוך עיתונים, ירחונים, קטעי וידאו וקטעי סאונד).
ב. [חקיקה](#) ופקודות הקשורים לנושא הגבורה.
ג. מידע על [ספרי גבורה](#) חלקם בטקסט מלא.
ד. [כתבות ומחקרים של עורך](#) האתר בנושאי גבורה כמו: סקירה רחבה על תהליך קביעת הצל"שים בצה"ל, סקירות על מבצעים שונים בהם הוענקו צל"שים, כתבות מיוחדות כמו צל"שים משפחתיים, נשים מקבלות צל"שים, גילוי מקבלי צל"שים מרובים, כתבות על גיבורים ועוד.
ה. [סטטיסטיקות](#) שונות של שימוש באתר בהתפלגויות שונות.
ו. תגובות של חברים, קרובי משפחה ועוד לבעלי העיטורים והצל"שים, בחלקן מאוד מרגשות.
ז. אפשרות [להוספת כתבה](#) ישירות ע"י משתמש האתר.

אתר הגבורה מסייע לגורמים רבים בשימור מורשת הגבורה של מדינת ישראל ע"י:

- א. מתן מידע כללי על מקבלי עיטורים וצל"שים
ב. מתן מידע פרטני על מקבלי עיטורים לצורך הכנת תוכניות מורשת עליהם
ג. [מתן מידע לפי דרישה](#) לצורך אירועים שונים, טקסי זיכרון ועוד
ד. המידע נמסר לגופים ממשלתיים ורשמיים (כנסת, משרד הביטחון, צה"ל וכו'), לאמצעי תקשורת (רשתות טלוויזיה, רדיו ועיתונים), להוצאות ספרים ולמחברי ספרים, לחוקרים בתחום ולציבור הרחב.
ה. המידע פתוח לציבור הרחב באמצעות האתר.

המחקר ואתר הגבורה המביא את ממצאיו מוקדשים לסיפורם של גיבורי ישראל מקום המדינה ועד היום ולשימור מורשת הקרב והגבורה של חיילי צה"ל וכוחות הביטחון.

3. נתונים

טבלה 1 - סיכום מספרי צל"שים ועיטורים שאותרו עד היום באתר הגבורה

(נכון ל-1 בינואר 2021)

שנוי מדו"ח קודם	מספר צל"שים / עיטורים שהוענקו	סוג העיטור / צל"ש
	40	עיטור הגבורה
	219	עיטור העוז
	607	עיטור המופת
	269	צל"ש הרמטכ"ל
	650	צל"ש אלוף
	201	צל"ש מפקד אוגדה
	206	צל"ש מפקד חטיבה
+16	36	אות הערכה מטעם הרמטכ"ל
	3	אות הוקרה מטעם האלוף
	35	צל"שים בבירור (מידע חסר, חלקם בחפיפה)
	2	עיטור הגבורה משטרה (כולל מג"ב)
+18	163	עיטור האומץ משטרה (כולל מג"ב ואזרחים)
+32	443	עיטור המופת משטרה (כולל מג"ב ואזרחים)
+22	123	צל"ש מפכ"ל (כולל מג"ב)
	3	צל"ש מ. מחוז משטרה (כולל מג"ב)
	37	עיטור המופת / שב"ס
	3	צל"ש ראש המוסד
	1	צל"ש ראש השב"כ
	6	צל"ש רוה"ם לאנשי המוסד
+50	3047	סה"כ

טבלה 2 - סיכום מספרי תעודות הצטיינות והערכה שאותרו עד היום באתר הגבורה

(נכון ל-1 בינואר 2021)

שינוי מדו"ח קודם	מספר תעודות שהוענקו	סוג התעודה
	24	תעודת הערכה נשיא ליח' צה"ל
	19	תעודת הערכה יו"ר הכנסת
	8	תעודת הערכה רוה"ם
+22	50	תעודת הערכה רמטכ"ל
+12	130	תעודת הערכה אלוף
	23	תעודת הערכה מאו"ג
+5	15	תעודת הערכה מח"ט
	1	תעודת הערכה מפכ"ל
	1	תעודת הערכה מפקד מרחב מג"ב
+1	7	פרס רוה"ם לפעילות מבצעית
	1	תעודת הערכה נשיא שב"כ
	1	ת. הערכה רוה"ם / שב"כ
	1	ת. הערכה שר הביטחון / שב"כ
+5	159	מצטיין הנשיא
	29	מצטיין שר הביטחון
	96	מצטיין הרמטכ"ל
+1	13	מצטיין האלוף
+2	3	מצטיין קצין חייל ראשי
+12	134	מצטיין הנשיא, מוסד (רובם ללא שמות)
+29	67	מצטיין הנשיא, שב"כ (רובם ללא שמות)
	1	מצטיין ראש השב"כ
+93	783	סה"כ

טבלאות המידע במאמר הן ייחודיות והן פרי עמך מתמשך של המחבר. הרוצה לצטט מהמחקר מתבקש לעשות זאת בהוגנות עפ"י כללי הציטוט המקובלים ולציין כי מקור הנתונים הוא: "דרורי, עפר, אתר הגבורה".

מחקר מלחמת העצמאות

בשנים האחרונות אני חוקר את נושא הצל"שים והעיטורים במלחמת העצמאות מתוך מטרה לאתר את כלל המומלצים של שהוועדה לצל"שים שהתכנסה לאחר מלחמת העצמאות. כזכור כפי כבר פרסמתי בכמה הזדמנויות הומלצו בעקבות עבודת הוועדה למעלה מאלף ומאתיים חיילים לעיטור או צל"ש ורק החלטה שרירותית של בן גוריון גרמה לדחיית כל ההמלצות להוציא 12 שקיבלו את עיטור "גיבור ישראל". מטרת המחקר כאמור לאתר את כלל המומלצים.

נכון להיום איתרתי למעלה מ-1200 חיילים שהומלצו לאותות הצטיינות ברמות השונות. עבודת המחקר נמשכת ואני מקווה שבעיד אוכל להרחיב את היריעה.

שימושים באתר

אתר הגבורה משמש גופים רבים ואנשים פרטיים לקבלת מידע על בעלי צל"שים ועיטורים מתקופות שונות. לעתים קרובות אני מקבל דוא"ל או טלפון מגורם הרוצה להיעזר באתר למטרות שונות. החל ממפקדים בצבא המחפשים מידע לצורך שיחה שבועית, יחידות צבאיות המתכננות ערבי יחידה שהנושא המרכזי בהם הוא מורשת וכלה בגופים צבאיים המבצעים מחקרים שונים לצורך שימור מורשת היחידה בחייל מסוים או בחטיבה מסוימת. בנוסף האתר מסייע לעיתון "במחנה" באיתור בעלי צל"שים ועיטורים לצורך ראיונות למדור "צומת גיבור" בעיתון. לצד הפעילות שתוארה האתר מהווה מאגר מידע לצורך בירורים שונים העולים דרך קבע בצבא עצמו ואצל גורמים אחרים.

לצד גורמי הצבא האתר משמש ככלי עזר לגורמי התקשורת השונים בעת ביצוע תוכניות מורשת ותיעוד שונות כמו יום הזיכרון לחללי צה"ל, יום העצמאות ועוד. אתר הגבורה סייע לכנסת, לארגון יד לבנים, עיריית תל אביב, רדיו חיפה, הוצאות לאור של ספרים, היחידה להנצחת החייל, מעריב, משרד הביטחון, חברות הפקה ועוד ועוד. בנוסף לפניות הרשמיות נצפים באתר כחמישים אלף דפי מידע מדי חודש.

4. פרסומים ושונות

- א. על הפעילות באתר הגבורה קבלתי את פרס פינקלר למידע לשנת 2013 מטעם חברת טלדן (במאי 2013).
- ב. הספר "גיבורי ישראל בעלי עיטור הגבורה" פורסם בחודש אפריל 2014.
- ג. הספר "גיבורי ישראל מקבל ציון לשבח של מפקד החטיבה" פורסם בחודש ספטמבר 2014.
- ד. הספר "גיבורי ישראל מקבלי ציון לשבח של מפקד האוגדה" יצא לאור בפברואר 2016.
- ה. הספר "גיבורי ישראל מקבלי ציון לשבח של האלוף" יצא לאור ביוני 2017 בכריכה קשה.
- ו. הספר "גיבורי ישראל בעלי עיטור הגבורה, מהדורה שלישית, יצא ביוני 2017 בכריכה קשה.